

XI

MAAILMA SODAN JÄLKEEN

Toisen maailmansodan voittajavaltioiden johtajat kokoontuivat vuonna 1945 Jaltalle. He neuvottelivat siitä, miten Saksaa kohdeltaisiin sodan jälkeen. Jaltassa tehdyt sopimukset vaikuttivat siihen, että Eurooppa jakautui sodan jälkeen kahteen osaan. Kuvassa vasemmalla on Ison-Britannian pääministeri Winston Churchill, keskellä on Yhdysvaltojen presidentti Franklin D. Roosevelt ja oikealla on Neuvostoliiton johtaja Josif Stalin.

54 | MAAILMA SODAN JÄLKEEN

Rautaesirippu jakaa Euroopan

Toisen maailmansodan voittajavaltioiden yhteistyö ei enää sodan jälkeen toiminut kovin hyvin. Englanti, Ranska ja Neuvostoliitto olivat eri mieltä siitä, miten Euroopan asioita pitäisi hoitaa. Erimielisyydet johtivat lopulta siihen, että syntyi kaksi toisilleen vihamielistä valtioryhmää. Sanottiin, että Eurooppaan oli laskeutunut rautaesirippu, joka ulottui Euroopan halki Itämereltä Välimerelle. Tällä tarkoitettiin sitä, että Eurooppa oli jakautunut kahteen osaan, jotka eivät tulleet toimeen keskenään.

Neuvostoliitto oli toisen maailmansodan lopulla miehittänyt monia Euroopan valtioita. Puolassa, Bulgariassa, Romaniassa, Unkarissa ja Tšekkoslovakiassa Neuvostoliitto auttoi kommunisteja pääsemään valtaan. Näistä valtioista tehtiin niin sanottuja kansandemokratioita vuosina 1945–1948. Kansandemokraattisissa valtioissa valta oli kommunisteilla.

Euroopan länsiosan maissa alettiin pelätä kommunismin leviävän koko Eurooppaan. Euroopan itäosan maiden johtajat taas pelkäsivät länsivaltojen hyökkäävän kommunistien kimppuun. Molemmat osapuolet alkoivat peloissaan kerätä aseita ja varustautua vihollista vastaan. Idän ja lännen suhteet olivat hyvin kireät, mutta niiden välille ei kuitenkaan syttynyt aseellista sotaa. Tätä vihamielistä tilannetta alettiin kutsua " **kylmäksi sodaksi** ". Vihamielisyys ja epäluulo idän ja lännen välillä kesti 1940-luvulta aina 1980-luvun lopulle saakka.

Saksan erikoistilanne

Toisen maailmansodan voittajavaltiot eivät sodan loputtua tehneet rauhansopimusta Saksan kanssa. Sodan hävinnyt Saksa jaettiin neljään alueeseen, jotka annettiin voittajien eli Neuvostoliiton, Yhdysvaltojen, Ison-Britannian ja Ranskan valvontaan. Myös Berliinistä kaikki neljä voittajavaltiota saivat omat valvonta-alueensa, vaikka jaettu pääkaupunki jäikin Neuvostoliiton valvoman alueen keskelle.

Saksan rajoista ja hallitsemisesta aiottiin sopia myöhemmin lopullisessa rauhansopimuksessa. Voittajavaltiot alkoivat kuitenkin hallita valvomiaan Saksan alueita omilla tavoillaan ja lopullinen rauhansopimus jäi tekemättä.

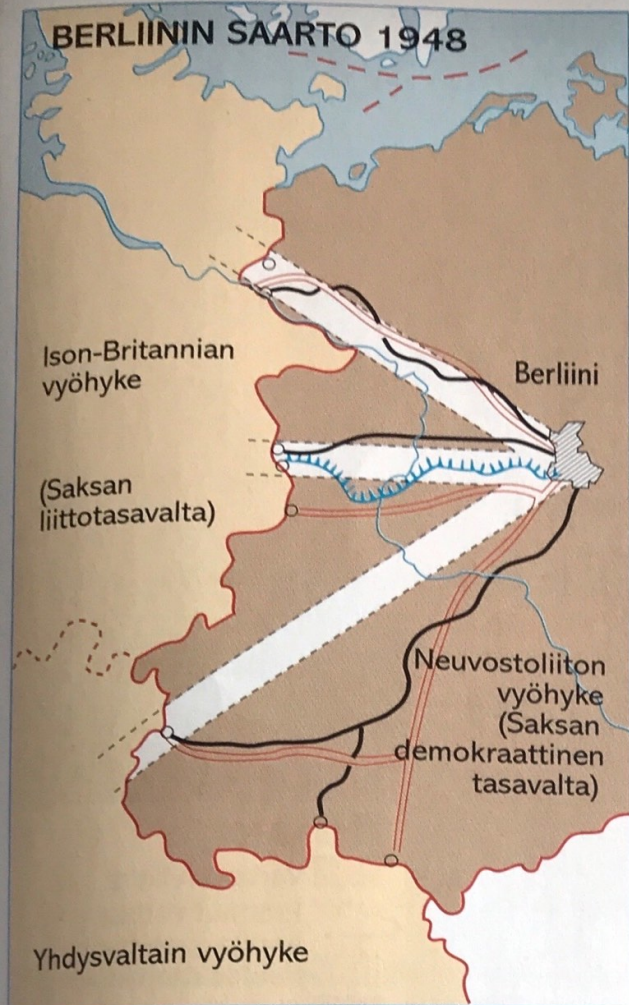
Neuvostoliitto halusi tehdä Saksasta yhden puolueen hallitseman sosialistisen valtion. Länsivallat eli Yhdysvallat, Iso-Britannia ja Ranska taas halusivat tehdä Saksasta demokraattisen valtion, jossa olisi useita puolueita. Voittajavaltioiden riitely jakoi Saksan kahteen erilaiseen osaan.

JAETTU BERLIINI

- Ison-Britannian vyöhyke
- Yhdysvaltain vyöhyke
- Ranskan vyöhyke
- Neuvostoliiton vyöhyke
- Joki
- Kanava

BERLIININ SAARTO 1948

- Neuvostoliiton vyöhyke
- Lentoreitti Berliiniin
- Rautatie
- Maantie
- Joki
- Kanava

Berliinin saarto

Länsivallat tekivät yhteistyötä ja ottivat vuonna 1948 omilla valvonta-alueillaan käyttöön uuden rahan, Saksan markan. Neuvostoliitto suuttui tästä ja katkaisi länsivaltojen hallitsemasta Berliinistä maantie- ja rautatieyhteydet länteen. Neuvostoliitto yritti näin saada Berliinin kokonaan itselleen.

Berliinin saarto kesti lähes vuoden. Länsivallat kuljettivat saarron aikana Berliiniin kahden miljoonan asukkaan tarvitseman ruoan, polttoaineet ja muut tarvikkeet lentokoneilla. Kolmelle lentokentälle laskeutui koneita jopa minuutin välein. Tätä tavarankuljetusta kutsuttiin ilmasillaksi.

Yhdysvallat, Iso-Britannia ja Ranska saivat hoidettua Länsi-Berliinin tavarankuljetukset ilman maayhteyksiä, ja Neuvostoliitto lopetti saarron vuonna 1949. Valtiot sopivat, että liikenne voisi kulkea Länsi-Berliiniin autoilla ja junilla Neuvostoliiton valvomien saksalaisten alueiden läpi.

Kaksi Saksaa

Berliinin saarron takia idän ja lännen välit huononi entisestään. Pelättiin jopa kolmannen maailmansodan syttymistä. Riita ratkaistiin tekemällä Saksasta kaksi eri valtiota. Vuonna 1949 Yhdysvallat, Iso-Britannia ja Ranska tekivät omista alueistaan **Saksan liittotasavallan**. Tämän Länsi-Saksan pääkaupungiksi tuli Bonn.

Samana vuonna Neuvostoliitto perusti omalle valvonta-alueelleen **Saksan demokraattisen tasavallan**. Tämän Itä-Saksan pääkaupungiksi tuli Itä-Berliini. Itä-Saksan alueen keskellä oli kuitenkin edelleen Länsi-Saksalle kuuluva Länsi-Berliinin alue.

Nato ja Varsovan liitto

Idän ja lännen riitely johti molempien puolten aseistautumiseen toisiaan vastaan. Vuonna 1949 perusti 12 länsimaata **Naton** eli Pohjois-Atlantin puolustusliiton. Sen tarkoitus oli estää Neuvostoliiton määräysvallan leviäminen Länsi-Eurooppaan.

Neuvostoliitto ja muut Itä-Euroopan sosialistiset maat perustivat myös oman puolustusjärjestön, **Varsovan liiton**. Nato ja Varsovan liitto olivat toistensa vihollisia kylmän sodan aikana. Ne kilpailivat keskenään erityisesti ydinaseiden kehittämisessä. Kilpavarustelussa molemmat hankkivat itselleen atomi-pommeja ja vetypommeja.

Asekilpailu väheni kylmän sodan loputtua, ja Varsovan liitto lopetettiin vuonna 1991. Nato on edelleen vahva puolustusliitto, ja sen jäsenvaltioiden määrä on viime vuosina lisääntynyt.